

З М І С Т

Педагогічні науки.....	3
<i>Артемова Л.В. Співпраця викладача з магістрантами (студентами) під час лекцій з педагогічних дисциплін.....</i>	<i>3</i>
<i>Барсуковська Г.П. Основні напрямки підготовки студентів вищої школи до формування фізичної культури дітей дошкільного віку.....</i>	<i>14</i>
<i>Бенера В.Є. Принципи формування пізнавальної самостійності у майбутніх вихователів дошкільного навчального закладу в умовах коледжу.....</i>	<i>23</i>
<i>Беленька Г.В. Формування фахової компетентності в студентів під час навчання у вищому навчальному закладі.....</i>	<i>29</i>
<i>Білоус Н.О. Підготовка студентів до інтегрованого навчання дітей елементів математики з використанням англомовного матеріалу.....</i>	<i>37</i>
<i>Богініч О.Л. Організація пізнавальної діяльності магістрантів дошкільного профілю в процесі вивчення валеології.....</i>	<i>44</i>
<i>Голота Н.М. Методика проведення комп'ютерних ігор у підготовці магістрів дошкільного профілю.....</i>	<i>53</i>
<i>Загородня Л.П. Структура та модель формування педагогічної техніки майбутнього вихователя в процесі його фахової підготовки у вищій школі.....</i>	<i>59</i>
<i>Косенко Ю.М. Вплив професійної майстерності викладача вищого навчального закладу на фахову підготовку майбутніх вихователів дітей дошкільного віку.....</i>	<i>69</i>
<i>Кот Н.М. Роль дошкільних навчальних закладів в екологічному вихованні дітей і дорослих.....</i>	<i>78</i>
<i>Курок О.І. Передумови ефективного використання дій з м'ячем у системі фізичного виховання дітей п'яти - шести років.....</i>	<i>86</i>
<i>Левінець Н.В. Розвиток професійних можливостей спеціалістів дошкільного виховання на основі засобів української етнопедагогіки (на матеріалі курсу "Теорія та методика фізичного виховання дітей дошкільного віку").....</i>	<i>95</i>
<i>Луценко І.О. Основні напрямки підготовки майбутніх вихователів до професійної мовленнєвої комунікації з дошкільниками.....</i>	<i>102</i>
<i>Машовець М.А. Розвиток суб'єктивної спрямованості діяльності майбутнього вихователя як умова ефективного співробітництва з батьками.....</i>	<i>110</i>

лингводидактического цикла. Описывается специфика содержательных модулей, методика организации приобретения студентами опыта речевого взаимодействия с детьми.

Ключевые слова: профессиональное речевое общение, интеграция, коммуникативно-мотивационная подготовка, лингводидактическая подготовка.

М.А.Машовець (м. Київ)

РОЗВИТОК СУБ'ЄКТНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИХОВАТЕЛЯ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА З БАТЬКАМИ

У статті розкрито проблеми підготовки фахівців дошкільної освіти до встановлення стосунків співпраці й довіри з батьками з метою реалізації завдань повноцінного розвитку та виховання дітей дошкільного віку. Особистість вихователя, його культура, вміння будувати стосунки визначають ефективність різноманітних взаємодій дорослих: батьків і педагога. Використання інтерактивних прийомів навчання забезпечить розвиток у майбутніх фахівців суб'єктної направленості професійної діяльності.

Ключові слова: суб'єктна направленість, співпраця, інтерактивні прийоми, дошкільна освіта, професійна діяльність.

Освітня політика держави на сучасному етапі її розвитку визначається особливою динамічністю та мобільністю професійної підготовки майбутніх фахівців у різних галузях. Сучасна дошкільна освіта та виховання потребує висококваліфікованих професіоналів, які б не тільки забезпечували успішний педагогічний процес, але й, усвідомлюючи багатомірність, унікальність і неповторність людської сутності, сприяли розвитку якісно нового рівня батьківства. Адже сім'я – найбільш стійкий елемент людського суспільства. Вона існує в часо-просторовому континуумі (родовід, рід), поєднуючи в собі сучасні, минулі та прийдешні покоління. Сильна сім'я, яка здатна до самовдосконалення, самоствердження, є вагомим чинником сильної держави. Таку думку обстоював Г. Ващенко, вважаючи, що сімейне виховання безпосередньо переноситься на суспільство [1, 33].

Виходячи з основних положень “Концептуальних засад української національної школи-родини” [2], які розробив академік П.Кононенко та кандидат педагогічних наук Т.Усатенко, змінюється ставлення до студента – майбутнього вихователя дітей дошкільного віку, – який буде поширювати філософію родинництва на дошкілля. Як зазначено в

“Концепції”, “...знання можна здобути всюди, зокрема в школі, на курсах, самоосвітою, але душевність плекається тільки в родині, де створюється атмосфера тепла, чуйності, взаємтурботи, що так необхідно для формування характеру й особистості дитини” (2, 127). Завдання майбутнього вихователя полягає в створенні та збереженні такої атмосфери й у дитячому закладі, формуванні взаємозацікавлення в ефективній життєдіяльності вікової групи, дитячої установи дітей, батьків і педагогів.

Сутність професійно-педагогічної позиції майбутнього вихователя дітей дошкільного віку визначається рядом показників, серед яких – діяльний інтерес до вихованця, глибоке проникнення в закономірності його розвитку, допомога кожній дитині в її індивідуальному становленні як особистості. Така внутрішня позиція має ґрунтуватися на розумінні необхідності співпраці з батьками вихованців для досягнення єдності в реалізації мети виховання.

Сучасна освітня система має всі передумови для професійної підготовки такого фахівця, який здатний до творчої педагогічної діяльності в умовах як суспільного, так і домашнього виховання. Проте оволодіння професійними вміннями – процес достатньо довготривалий і деякою мірою необмежений навчанням у вищому навчальному закладі, адже стимулюється професійним самовдосконаленням та кар’єрним зростанням. Однак за час навчання у вищій школі колишній абітурієнт перетворюється на дипломованого бакалавра чи спеціаліста (за відповідних умов – у магістра), який на певному рівні (репродуктивному чи творчому) володіє необхідними професійними навичками та вміннями.

З першого курсу навчання зі спеціальності “Дошкільна освіта” із спеціалізацією “Домашній вихователь” студент, займаючи своє місце в пізнавально-професійному просторі, вступає у взаємодію з викладачем. Процес формування взаємодії викладача та студентів у вищій школі орієнтовано на суб’єкт-суб’єктні стосунки. Проте той досвід спілкування з педагогом, який мають студенти на момент вступу до вищого навчального закладу, не завжди відповідає об’єктивним тенденціям сучасної освітньої системи. З перших лекцій у вищій школі студент чує від викладача слова, які активізують думку, націлюють на самостійний пошук: сам думай, шукай відповідь, можеш навіть помилятися, щоб дійти правильного рішення, звертайся до свого досвіду й знань. Студентська аудиторія, особливо на першому курсі, не завжди адекватно сприймає таку позицію викладача, інколи відчувається внутрішній опір, що виявляється в запитаннях - проханнях “Дайте літературу”, “Дайте план реферату” тощо.

Студент спочатку сприймає викладача дещо поверхово, фіксуючи увагу на звання та наявність в останнього наукових праць. У ході співпраці з викладачем студент починає

оцінювати зміст публікацій, лекцій, семінарських, практичних занять тощо. Старшокурсники зацікавлені в якісному, інноваційному консультуванні з викладачем у ході виконання ними курсових та дипломних робіт.

Студент починає розуміти специфіку діяльності викладача вищої школи, що виявляється у взаємозв'язку трьох складових елементів:

- наука – дослідницька праця;
- освіта – викладання;
- адміністрування – громадська робота.

Результативність діяльності викладача студент може оцінювати протягом навчання у вищому навчальному закладі та спілкування з викладачем того чи іншого курсу. Тому надзвичайно важливо процес підготовки майбутнього фахівця розглядати як самоцінний період особистісно-професійного розвитку. На нашу думку, цей період однаковою мірою здатні проходити як студенти, так і викладачі, однак на мотиваційно різних рівнях. Філософсько-педагогічні тенденції безперервності освіти передбачають процес саморозвитку та самовдосконалення особистості. Успішність освітньої діяльності залежить від того, наскільки узгоджено та враховано суб'єктні позиції студентів і викладачів стосовно освіти в цілому та окремих елементів освітнього процесу зокрема. Цілі, які ставить перед собою викладач, організовуючи освітню взаємодію, і студент, який вступає в цю взаємодію, обумовлені ціннісним ставленням до освіти як до процесу і як до результату. Викладач при цьому, залежно від багатьох чинників, може приймати цінності, характерні для філософії освіти на цей час, цілком або частково, мати лише інформацію про них і т. д. Для студента своєрідність і направленість цілей власної освіти визначаються його життєвим досвідом, зокрема, ціннісним ставленням до вищої педагогічної дошкільної освіти. У більшості випадків позиції учасників освітнього процесу не збігаються. Однак рівень професійної компетентності викладача дозволяє скоординувати ці позиції. Складність організації процесу суб'єкт-суб'єктної взаємодії вимагає від викладача цілковитої самовіддачі, високого професіоналізму, переконань.

Якщо студенти під час взаємодії з викладачем отримують модель професійної діяльності, то викладач має можливість цю модель постійно змінювати та вдосконалювати завдяки студентам. Цілком виправданим є той факт, що в майбутній професійній діяльності молодий педагог (бакалавр, спеціаліст) використовуватиме не тільки здобуту суму знань та умінь, але й перенесе у власну практику набутий досвід спілкування (взаємодії) з викладачем, трансформує його у власну педагогічну позицію, яка визначатиме роль

(суб'єктну чи об'єктну) дитини та батьків у освітньо-виховному процесі дошкільного закладу чи сім'ї.

Для розв'язання проблеми підготовки вихователя, який *вміє і бажає* створювати умови для самореалізації своїх вихованців через організацію співпраці з їхніми батьками, має бути враховано своєрідність суб'єктних позицій студентів і викладачів. На переконання окремих дослідників (О.Леонтьєв, М.Поддяков та ін.), суб'єктність – це системна якість, що може бути представлена в різних модальностях (суб'єкт діяльності, суб'єкт пізнання, суб'єкт саморозвитку, суб'єкт спілкування та ін.) і трактується як сукупність ознак свідомості суб'єкта діяльності та його поведінки.

Використовуючи інтерактивні прийоми у викладанні таких профільних дисциплін, як “Теорія та методика сімейного виховання”, “Методика співпраці з батьками”, “Дошкільна педагогіка” та інші дисципліни фахової підготовки, викладачі розв'язують кілька завдань:

- поглиблення знань студентів про специфіку сімейної педагогіки та суспільного виховання за рахунок формування здатності до їх самостійного здобуття, самонавчання, розвитку вміння користуватися джерелами й засобами інформації;

- оволодіння інтерактивними прийомами співпраці з батьками, що допоможе подолати монометодологізм та впроваджувати суб'єктно спрямовану співпрацю вихователів та батьків у організаційно-освітні питання навчального закладу;

- оволодіння студентами інтерактивними прийомами роботи з дітьми дошкільного віку в умовах сім'ї та суспільного дошкільного виховання.

На нашу думку, навіть часткове розв'язання цих завдань викладачами вищої школи допоможе позбутися на практиці невідповідності *між реальним рівнем готовності вихователя до співпраці з батьками дітей дошкільного віку та актуальною потребою в ньому.*

Навчальний процес у вищому навчальному закладі проходить у стандартних організаційних формах: лекції, семінари, практичні, лабораторні заняття, педагогічна практика. Зміст зазначених курсів передбачає широке застосування інтерактивних прийомів викладання.

На вступній лекції курсу перед викладачем стоїть завдання презентувати студентам нову дисципліну, показати її значення для майбутньої професійної діяльності, переконати в можливості застосування отриманих знань та вмінь в особистому житті (створення власної сім'ї, виховання власних дітей тощо). Якщо провести аналогію з чотирма типами творців – інформатори, шоу-мени, рекламісти, сіячі, – то перша зустріч із студентами вимагає від викладача перевтілення в “рекламіста” й “шоу-мена”. Однак, це не означає, що студенти

будуть пасивними глядачами лекції-вистави. Викладач активно взаємодіє зі студентами через пропозиції пригадати яскраві моменти з дитинства, запитання, прохання висловити власну думку, навести приклад із художньої літератури. Вже на першому занятті складається враження про академічну групу в цілому та про окремих студентів. Оскільки в групі зі спеціалізацією “Домашній вихователь” навчається 12 студентів, викладач має можливість звернутися до кожного, даючи можливість висловитися. На першій лекції студентам пропонують письмове бліц-інтерв'ю “Чому я вирішив стати гувернером?”. Суть завдання полягає в тому, що викладач у коротких відповідях може простежити загальну направленість та мотиви навчання.

На наступних лекціях викладач працює за методологією “сіяч”. Смыслове управління студентською аудиторією полягає в тому, що за умови багатостороннього викладу матеріалу, подання інколи протилежних думок (наприклад, ставлення етнопедагогіки та наукової педагогіки до покарання дітей у процесі виховання та ін.) викладач підводить студентів до самостійної оцінки явища. Оцінка викладача також наявна, але вона вже узагальнювальна, деякою мірою ідеальна, що ставить студента в позицію вибору: пристати до неї чи відстояти власну.

Використовуючи інтерактивні прийоми під час лекцій, викладач сприяє розвитку вміння студентів співпрацювати між собою: у парах, у підгрупах, підгрупами тощо. У такому разі суб'єктна направленість діяльності стає значущою не тільки для педагога, але й для студента: відповідальність за достовірність інформації, вірність слову, обов'язковість, емпатія та ін.

У ході читання лекцій студентам старших курсів доцільно використовувати такий прийом, як мікровикладання. Студент самостійно готує одне з питань теми лекції і в ролі викладача висвітлює його перед аудиторією. Використанню цього прийому передують анонімне опитування, яке має на меті виявити, що студентам подобається і що не подобається в лекціях викладача. Така оцінка викладацької діяльності викладача допомагає визначити критерії ідеальної лекції для цієї аудиторії студентів. Як показує практика, готуючись до мікровикладання та застосувавши його на практиці, студенти усвідомлюють, що при оцінці діяльності викладача вони, занижуючи вимоги до себе, значно завищують їх до педагога. Така практика вчить студентів співвідносити вимоги до себе, до аудиторії, до викладача.

У ході лекцій використовуються нетривалі індивідуальні письмові опитування, які допомагають викладачеві визначити глибину засвоєння й розуміння кожним студентом того чи іншого матеріалу. Формулювання питання здійснюють таким чином, що студент не

порушує стандарту академічної поведінки (тобто не списує, а розмірковує самостійно). Крім того, письмові відповіді можуть бути взаємооцінені, що також впливає на розвиток уміння продукувати колективні думки та можливість співпраці між студентами.

Працюючи в мікрогрупах, студенти розв'язують різноманітні теоретичні, а згодом і практичні завдання. Так, було запропоновано завдання, спрямоване на виявлення розуміння особливостей освітньої діяльності сучасного домашнього вихователя, що задовольняють потреби сім'ї. Кожна підгрупа (4 по три студенти) пропонує варіанти відповідей. Ті відповіді, які повторюються, формулюють лише один раз, а в подальшому їх виключають із загального переліку. Узагальнюючи формулювання кожної особливості, студенти мають можливість запропонувати свій варіант визначення, що сприяє розвитку професійного мислення, вчить прислухатися до думки співбесідника, у разі необхідності вести дискусію.

Як підсумок колективної роботи групи наведемо ряд особливостей освітньої діяльності сучасного домашнього педагога, які були визначені студентами другого курсу педагогічного факультету дошкільного відділення:

- гнучкість графіка роботи домашнього вихователя, що передбачає педагогічну співпрацю з батьками та іншими членами родини на принципах суб'єкт-суб'єктних стосунків;
- можливість розширення освітнього простору на основі глибокого розуміння індивідуально-психологічних характеристик особистості дитини через моделювання особистісно-орієнтованого спілкування з нею з метою розвитку новоутворень дошкільника;
- прозорість та постійна система контролю й самоконтролю за діяльністю домашнього вихователя.

Аналіз показує, наскільки серйозно студенти ставляться до самооцінки власної педагогічної діяльності, вважаючи показником професійної компетентності здатність до саморозвитку, самоосвіти та самоконтролю.

Суб'єктна направленість проведення лекцій допомагає якісно змінити взаємодію між викладачем та студентами, зробити їх одnodумцями, виховати послідовників.

Проведення семінарських та практичних занять значно сприяє процесові становлення співпраці, розпочатої на лекціях.

Теми семінарських занять визначають залежно від навчальної програми курсу. Студенти мають можливість ознайомитися з темами семінарських занять заздалегідь, опрацювати рекомендовану й додаткову літературу. За бажанням (це пізніше відзначає викладач як особистий доробок студента) студент може підібрати до теми джерело інформації, не вказане в запропонованому списку.

Застосування інтерактивних прийомів у ході семінарських занять вимагає від викладача вміння варіювати їх, замінювати в разі необхідності. Викладач – режисер кожного семінарського заняття – розглядає взаємодію студентів між собою як обов'язкову умову вдалого проведення заняття. За цієї умови студент працює не за оцінку, а в реальному режимі професійного зростання.

Аналіз практики суб'єктної направленості читання лекцій та проведення семінарських і практичних занять на другому курсі зі спеціалізацією “Домашній вихователь” показує, що студенти позитивно ставляться до такої методики. Облік та якісний аналіз участі кожного студента в навчальному процесі на проміжному зрізі (після двох семестрів навчання) свідчить, що жоден із них не з'явився на семінар непідготованим.

У подальшій співпраці зі студентами експериментальної групи перед викладачем стоїть завдання пошуку інтерактивних прийомів під час педагогічної практики в сім'ї, дошкільному навчальному закладі, для написання студентських робіт з проблем сімейного виховання, співпраці з батьками в умовах суспільного виховання, розробки форм іспитів тощо.

Література

1. Ващенко Г. Виховання любові до Батьківщини. – Лондон, 1954.
2. Концептуальні засади української національної школи-родини (П.Кононенко, Т.Усатенко) // Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні. Педагогічні концепції. – К.: “Школяр”, 1997. – С.123-131.

The article examines the problem of developing pre-school education trainers' abilities to set cooperative and trusty relationship with parents in order to fulfill the task of child's upbringing.

Trainers' personality, level of culture, ability to set up relationship are the qualities to determine effectiveness of various communications between adults - parents and teachers.

Usage of interactive methods of education will provide future trainers with personal approach to their professional activities.

Key words: personal approach, cooperation, interactive methods, pre-school education.

В статье «Развитие субъектной направленности деятельности будущего воспитателя как условие эффективного сотрудничества с родителями» поднимаются проблемы подготовки специалистов дошкольного образования к установлению отношений сотрудничества и доверия с родителями с целью реализации задач полноценного развития и воспитания детей дошкольного возраста. Личность воспитателя, его культура, умение

строить отношения определяют эффективность взаимодействий взрослых: родителей и педагога. Использование интерактивных приемов обучения обеспечат развитие у будущих специалистов субъектной направленности профессиональной деятельности.

Ключевые слова: субъектная направленность, сотрудничество, интерактивные приемы, дошкольное образование, профессиональная деятельность.

С. Попиченко (м. Умань)

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ, ПОЛІТИЧНІ ТА ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬНОГО ДОШКІЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В УКРАЇНІ

Статтю присвячено дослідженню передумов розвитку теорії і практики дошкільного виховання в Україні кінця XIX – початку XX ст. Виявлено прогресивні ідеї, положення, співзвучні концептуальним засадам сучасного українського дошкілля.

Ключові слова: теорія дошкільного виховання, прогресивні ідеї, передумови.

Українське дошкілля сьогодні повинне будуватися на засадах гуманізації і демократизації, створювати оптимальні умови для природного входження дитини в культуру нації як складову загальнолюдської культури, формувати національну свідомість, духовність, готовність до навчальної і трудової діяльності, художньо-естетичні смаки. Головне призначення дошкільної освіти – зміцнити фізичне та психічне здоров'я дітей, увести їх у колектив, забезпечити різнобічний розвиток, допомогти самореалізуватись у житті, сформувати вміння й навички, необхідні для подальшого навчання.

Розв'язання відповідальних завдань можливе за умови творчого розвитку теорії дошкілля, яка є підґрунтям високого, якісно нового рівня роботи дитячих закладів, має і надалі забезпечувати пріоритет суспільного виховання.

Враховуючи актуальність прогресуючої тенденції становлення й розвитку теорії українського дошкілля, ми зупинилися на одному з її аспектів – історико-педагогічному. Наш вибір зумовлений тим, що аналіз, узагальнення, правильна оцінка минулого є надійним джерелом розвитку національної системи дошкілля сьогодення.

Історичний погляд на розвиток проблеми дозволяє виявити прогресивні педагогічні надбання, недоліки в цій галузі, допомагає глибше усвідомити сучасний стан українського дошкілля. Необхідність історико-педагогічного аналізу пройденого шляху зумовлена й тим,